

**Остонокулов А.А. – ТМИ,
катта илмий ходим-изланувчи**

ЭРКИН ИҚТИСОДИЙ ЗОНАЛАРДА ВАЛЮТА МУОМАЛАЛАРИ: КУРС ФАРҚЛАРИНИ ҲИСОБДА АКС ЭТТИРИШ УСУЛЛАРИ ВА ТАРТИБИ

Мазкур мақолада эркин иқтисодий зоналар қатнашчилари томонидан амалга ошириладиган валюта муомалалари, валюта муомалалари бўйича курс фарқларини ҳисобда акс эттириш усуллари ва тартиблари ёритилган. Валюта муомалалари ҳисобини такомиллаштириш ҳамда халқаро стандартларга мослаштириш бўйича таклиф ва тавсиялар келтирилган.

Калит сўзлар: бухгалтерия ҳисоби, валюта режими, валюта муомалалари, курс фарқлари, эркин иқтисодий зона.

В данной статье освещены методы и порядок отражения в учете осуществляемых со стороны участников свободных экономических зон валютных операций, курсовых разниц по валютным операциям. Приведены предложения и рекомендации по совершенствованию учета валютных операций и адаптация к международным стандартам.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, валютный режим, валютные операции, курсовая разница, свободная экономическая зона.

This article highlights the methods and procedures of recording performed by the participants of the free economic zones of foreign exchange transactions, foreign exchange differences on foreign currency transactions will be explained. In addition, it includes recommendations for the improvement of currency operations and adaptation to international standards.

Keywords: accounting, monetary policy, foreign exchange transactions, foreign exchange difference, free economic zone.

Мамлакат иқтисодиётининг ривожланганлик даражаси унинг саноатлашган даражадасига боғлиқ. Саноат ишлаб чиқаришни ривожланишида киритиладиган сармоя билан биргаликда илғор хорижий ишлаб чиқариш техника ва технологиялари, замонавий корпоратив бошқарув усуллари жорий қилиш ҳам муҳим ҳисобланади. Хорижий инвестицияларни иқтисодиётга жалб этиш юқоридаги вазифаларни бажаришда ҳал қилувчи омил саналади.

Биринчи Президентимиз таъкидлаганларидек, “Хорижий инвестицияларни жалб этмай, айниқса, етакчи тармоқларда чет эл сармояси иштирокини кенгайтирмай туриб, иқтисодиётимизда таркибий ўзгаришларни амалга ошириш ва модернизациялаш, корхоналаримизни замонавий техника билан қайта жиҳозлаш ҳамда рақобатга бардошли маҳсулот ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш мумкин эмас.”

Жаҳон стандартларига жавоб берадиган ва жаҳон бозорларида талаб қилинадиган маҳсулот ишлаб чиқаришни таъминлайдиган, замонавий юқори технологияларга асосланган ишлаб чиқаришларни ташкил этиш учун хорижий инвестицияларни, биринчи галда тўғридан-тўғри инвестицияларни жалб этиш

бўйича қулай шарт-шароитлар яратиш мақсадида 2008 йилда “Навоий” эркин индустриал-иқтисодий зонаси, 2012 йилда “Ангрен” ва 2013 йилда “Жиззах” махсус индустриал зоналари ташкил этилди.

Ушбу зоналарга хорижий инвестицияларни жалб қилишни рағбатлантириш мақсадида инвестициялар ҳажми билан боғлиқ солиқ, мажбурий тўловлар ва божхона тўловлари бўйича табақалаштирилган имтиёз даврлари белгиланди. Бошқа зоналардан фарқли ўлароқ, “Навоий” эркин индустриал-иқтисодий зонасида алоҳида валюта режими (Вазирлар Маҳкамасининг 2013 йил 25 декабрдаги 341-сон Қарори билан тасдиқланган) белгиланиб, хорижий валюталар воситасида ҳисоб-китоб қилиш, қонунчилик доирасида хорижий валюталарни эркин тасарруф этиш мумкинлиги белгиланган эди.

Президентимизнинг 2016 йил 26 октябрдаги ПФ-4853-сон Фармони билан эркин иқтисодий зоналарга хорижий инвестицияларни жалб этишни янада рағбатлантириш, улар фаолиятини фаоллаштириш ва кенгайтириш мақсадида “Навоий” эркин индустриал-иқтисодий зонаси, “Ангрен” ва “Жиззах” махсус индустриал зоналари бирхиллаштирилиб “Навоий”, “Ангрен” ва “Жиззах” эркин иқтисодий зоналари деб, номлаш ҳамда ушбу зоналарда хорижий инвесторларга инвестиция киритиш учун янада қулай шароитлар яратиш мақсадида ягона ҳуқуқий режим белгиланди ва имтиёзлар бирхиллаштирилди.

Президентнинг 2016 йил 26 октябрдаги ПФ-4853-сон Фармонини ижро этиш юзасидан 2016 йил 29 декабрда Вазирлар Маҳкамасининг 418-сон “Эркин иқтисодий зоналар фаолиятини янада такомиллаштириш ва самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори қабул қилинди. Ушбу Қарорга кўра эркин иқтисодий зоналар фаолиятини янада такомиллаштириш ва самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари бўйича дастур тасдиқланади.

2017 йил 12 январда Президентнинг “Ургут”, “Ғиждувон”, “Кўкон” ва “Хазарасп” эркин иқтисодий зоналарини ташкил этиш тўғрисидаги Фармони билан ушбу эркин иқтисодий зоналар ташкил этилди. Ҳозирги кунда, юқоридаги фармонлар ва қарор ижроси юзасидан эркин иқтисодий зоналар фаолияти самарадорлигига оид низомлар лойиҳалари муҳокама қилинмоқда. Жумладан, эркин иқтисодий зоналарда алоҳида валюта режими, солиқ ва божхона имтиёзлари, маъмурий имтиёзлар ва бошқалар.

Хусусан, алоҳида валюта режими бўйича эркин иқтисодий зоналар доирасида иштирокчилар ўртасида тузилган шартномаларга мувофиқ хорижий валютада ҳисоб-китоб қилиш ва тўлаш, республикамизнинг бошқа хўжалик юритувчи субъектлари томонидан етказиб берилган товарлар, бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматлар учун тўловни хорижий валютада тўлаш, шунингдек, экспорт ва импорт қилинадиган товарлар учун тўловларни ўзларига қулай бўлган валютада тўлаш ҳамда ҳисоб-китоб қилишлари мумкин. Эркин иқтисодий зоналарда валюта муомалалари “Эркин иқтисодий зоналарда алоҳида валюта режими фаолияти тартиби тўғрисида”ги Низом билан тартибга

солинади. Барча эркин иқтисодий зоналарда валюта режими ушбу низом билан тартибга солинади.

1-жадвал

Эркин иқтисодий зоналарда валюта режимининг белгиланиши

Олдин		Ҳозир
“Навоий” ЭИИЗ	“Ангрен” ва “Жиззах” МИЗ	“Навоий”, “Ангрен”, “Жиззах”, “Ургут”, “Ғиждувон”, “Қўқон” ва “Хазарасп” ЭИЗ
<i>мавжуд</i>	<i>мавжуд эмас</i>	<i>мавжуд (бир хил)</i>

Олдин фақат, “Навоий” ЭИИЗда валюта режими белгиланган. Аммо, “Ангрен” ва “Жиззах” МИЗда валюта режими мавжуд бўлмаган. Ҳозирда барча эркин иқтисодий зоналарда валюта режими ягона кўринишда юқоридаги низомга асосан тартибга солинади.

Эркин иқтисодий зоналарда алоҳида валюта режими белгиланиб, валюта муомалалари амалга оширилган экан, валюта муомалаларини умумлаштириш ва улар тўғрисида ишончли ахборотларни шакллантиришда валюта муомалаларининг ҳисоби алоҳида аҳамият касб этади. Шу сабабдан, валюталарнинг ҳисоб рақамларга келиб тушиши ва сарфланиши қонунчиликка асосан узлуксиз равишда ҳисобга олинади. “Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида”ги Қонун ва Бухгалтерия ҳисобининг миллий стандартлари валюта муомалалари ҳисобини ташкил этиш, юритиш ва молиявий ҳисоботни тузишга доир тартиб ва талабларни белгилайди.

Эркин иқтисодий зоналар қатнашчилари хизмат кўрсатиш учун ваколатли банкларни мустақил танлайди ва Ўзбекистон Республикасининг бир ёки бир неча ваколатли банкларида хорижий валютада ҳисоб рақам очади. Шунингдек, қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда чет элдаги банкларда ҳам ҳисоб рақам очишлари мумкин. Эркин иқтисодий зоналар қатнашчиларининг хорижий валютадаги маблағлари ваколатли банкларнинг ҳисоб рақамларида сақланади ва улар томонидан қонунчилик доирасида фойдаланилади.

“Эркин иқтисодий зоналарда алоҳида валюта режими фаолияти тартиби тўғрисида”ги Низомга кўра, Эркин иқтисодий зоналар қатнашчиларининг валюта ҳисоб рақамларига қуйидагилар натижасида валюта маблағлари келиб тушиши белгиланган:

- ташқи савдони амалга ошириш билан боғлиқ тўловлар бўйича;
- тузилган шартномалар ва контрактларга мувофиқ тўловлар бўйича;
- республика ҳудудида ваколатли банклар орқали сотиб олинган;
- қонун ҳужжатларида белгиланган ҳолларда — эркин иқтисодий зоналар қатнашчилари томонидан олинган нақд хорижий валюта;
- қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда эркин иқтисодий зоналар қатнашчиларининг устав фондига (устав капиталига) кўшилган улуш бўйича;

- қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда олинган кредитлар, хорижий инвестициялар ва қарзлар ва уларни амалга ошириш билан боғлиқ тўловлар бўйича;

- пластик тўлов ва кредит карточкалари бўйича тўловлар бўйича;

- қонун ҳужжатларида белгиланган ҳолатларда носавдо тусидаги тўловлар бўйича;

- қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда чет элдан беғараз ёрдам шаклда тушган;

- бошқа банкларда очилган ҳисоб рақами эгасининг бошқа ҳисоб рақамларидан ўтказилган;

- қонун ҳужжатларида тақиқланмаган бошқа ҳолларда.

Биз томондан, ушбу низомга валюта ҳисобрақамларига келиб тушадиган маблағлар таркибида юридик шахслар устав фонди (устав капитали)га киритилган улуш бўйича келиб тушадиган дивидендларни ҳам киритиш таклиф этилди.

“Эркин иқтисодий зоналарда алоҳида валюта режими фаолияти тартиби тўғрисида”ги Низомга кўра, ваколатли банкларда эркин иқтисодий зоналар қатнашчиларининг валюта ҳисоб рақамларидаги хорижий валютадаги маблағлар ҳисоб рақами эгасининг фармойишига кўра қуйидаги ҳолларда чиқарилиши белгиланган:

- жорий халқаро операцияларни амалга ошириш билан боғлиқ бўлган тўловлар бўйича ўтказилиши;

- тузилган шартномалар ва контрактларга мувофиқ эркин иқтисодий зоналар қатнашчилари ҳисоб рақамларига ўтказилиши;

- етказиб берилган товарлар, кўрсатилган хизматлар ва бажарилган ишлар учун ҳақ тўлашга бошқа хўжалик юритувчи субъектлар - Ўзбекистон Республикаси резидентларининг ҳисоб рақамларига юборилиши;

- белгиланган тартибда ваколатли банкнинг хорижий валютадаги операциялари бўйича воситачилик ҳақини тўлаш, ходимларни Ўзбекистон Республикасидан ташқарига хизмат сафарига юбориш билан боғлиқ харажатларга ҳақ тўлаш учун (шу жумладан нақд тўлаш учун) фойдаланилиши;

- кредитлар, қарзлар, фоизларни қайтариш ҳисобига фойдаланилиши;

- қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда юридик шахсларнинг устав фондига (устав капиталига) улуш киритиш бўйича харажатларга ўтказилиши;

- республика ҳудудида хизмат кўрсатувчи банкка сотилиши;

- эркин иқтисодий зоналар қатнашчилари ходимлари -норезидентларнинг иш ҳақини тўлаш учун фойдаланилиши;

- ҳисоб рақами эгасининг бошқа ваколатли банкларида очилган бошқа ҳисоб рақамларига ўтказилиши;

- қонун ҳужжатларида белгиланган ҳолатларда носавдо тусидаги тўловлар бўйича ўтказилиши;

- қонун ҳужжатларида белгиланган бошқа ҳолларда фойдаланилиши мумкин.

Биз томондан, ушбу низомга валюта ҳисобрақамларидан чиқиб кетадиган маблағлар таркибида устав фонди (устав капитал)га улуш киритган шахсларга дивидендлар тўланишини ҳам киритиш таклиф этилмоқда.

Ички валюта бозорида хорижий валюталарни сотиб олиш ва сотиш эркин иқтисодий зоналар қатнашчилари томонидан, қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда амалга оширилади. Эркин иқтисодий зоналар қатнашчиларининг экспорт ва импорт шартномалари мониторинги ташқи савдо муомалалари ягона ахборот тизими орқали амалга оширилади. Экспорт қилувчилар қонунчиликда белгиланган тартибда етказиб берилган товарлар, кўрсатилган хизматлар ва бажарилган ишлар юзасидан ўз ҳисоб рақамларига ўз вақтида ва тўлиқ келиб тушмаган валюта маблағлари бўйича жавобгар ҳисобланади.

Хорижий валютада ифодаланган активлар ва мажбуриятларнинг қиймати, бухгалтерия ҳисобида акс эттириш мақсадида миллий валюта (сўм)да қайта ҳисобланади. Хорижий валютада ифодаланган активлар ва мажбуриятлар қийматини сўмда қайта ҳисоблаш ана шу хорижий валютанинг сўмга нисбатан Марказий банкнинг жорий курслари бўйича амалга оширилади. Бухгалтерия ҳисобида хорижий валюталар бўйича операцияларни айнан қайси санадаги курс бўйича ҳисобга олишни белгилаш муҳим ҳисобланади. Валюта муомалаларини асословчи бошланғич ҳужжатларни расмийлаштириш санасидаги хорижий валюта курсидан келиб чиқиб сўм эквивалентида акс эттирилади. “Чет эл валютасида ифодаланган активлар ва мажбуриятларнинг ҳисоби” номли 22-сон Бухгалтерия ҳисоби миллий стандартига кўра хорижий валютада муомалаларни амалга ошириш саналарининг рўйхати (2-жадвал) берилган.

2-жадвал

Хорижий валютада муомалаларни амалга ошириш саналарининг рўйхати

Хорижий валютадаги муомалалар	Хорижий валютадаги муомала амалга оширилган сана бўлиб ҳисобланади
Хорижий валюта счётлари бўйича банк операциялари	Пул маблағларини валюта счётига қайд этиш ёки уларни валюта счётидан ҳисобдан чиқариш санаси
Хорижий валютадаги касса муомалалари	Хорижий валютани кассага кирим қилиш ёки уни кассадан бериш санаси
Хорижий валютадаги даромадлар	Хорижий валютадаги даромадларни тан олиш санаси
Хорижий валютадаги харажатлар	Хорижий валютадаги харажатларни тан олиш санаси
Товар-моддий захиралар, бошқа мол-мулк ва хизматлар импорти	Божхона юк декларациясини тўлдириш санаси
Ҳисобдор суммалар бўйича хорижий валютадаги ходимларга қарзларни акс эттириш	Бўнак ҳисоботини тасдиқлаш санаси
Хорижий валютадаги қарзларни сўндириш	Хорижий валютадаги қарзларни сўндириш санаси
Устав сармоясига улушлар бўйича муассислар қарзларининг ҳосил бўлиши	Юридик шахс мақомини олиш санаси
Устав сармоясини шакллантириш	Устав сармоясига муассислар улушларини киритиш санаси

Эркин иқтисодий зонада товар (иш ва хизмат)ларга нархларни хорижий валюта эквивалентида белгилайдиган, ўзаро ҳисоб-китобларни эса миллий валюта - сўмда амалга оширадиган хўжалик субъектлари товарларни етказиб бериш, хизмат кўрсатиш ва ишларни бажариш санасидан бошлаб тўлов келиб тушган санага қадар давр ичида Марказий банк курсларининг ўзгариши муносабати билан юзага келадиган курс фарқларини молиявий фаолиятдан олинган даромад ёки харажат сифатида молиявий натижаларга киритилади.

Импорт қилинган товар-моддий захиралар ва бошқа активларнинг харид қиймати Божхона юк декларациясини тўлдириш ҳамда божхона божлари ва йиғимларини, шунингдек, “Маҳсулот (ишлар, хизматлар)ни ишлаб чиқариш ва сотиш харажатларининг таркиби ҳамда молиявий натижаларни шакллантириш тартиби тўғрисида”ги Низом, “Товар-моддий захиралар”номли 4-сон ва “Асосий воситалар” номли 5-сон Бухгалтерия ҳисоби миллий стандартларига мувофиқ шаклланадиган, харид қилиш билан боғлиқ бошқа харажатларни тўлаш санасида Марказий банк курси бўйича белгиланган импорт қилинган товар-моддий захираларнинг шартнома қийматидан келиб чиқиб белгиланади.

Бухгалтерия ҳисобининг миллий стандартига кўра эркин иқтисодий зона қатнашчилари ҳар ойда баланснинг валюта моддаларини ҳисобот ойининг охиригача кунига ва Марказий банк курси бўйича хўжалик операцияларини содир этиш санасига қайта баҳолашни амалга оширади. Қайта баҳолаш ва курс фарқини белгилаш мақсадида баланснинг валюта моддаларига қуйидагилар киритилади:

- кассадаги, банкнинг депозит ва ссуда счётларидаги валюта маблағлари, шу жумладан аккредитивлар;

- хорижий валютадаги пул ҳужжатлари;

- хорижий валютада ифодаланган қисқа муддатли ва узоқ муддатли инвестициялар;

- хорижий валютада ифодаланган дебиторлик ва кредиторлик қарзлари, кредит ва заёмлар.

Қуйидагилар қайта баҳоланмайди:

- эркин иқтисодий зона қатнашчисининг хорижий валютага харид қилинган асосий воситалари, номоддий активлари, ўрнатиладиган ускуналари, капитал қўйилмалари, товар-моддий захиралари;

- эркин иқтисодий зона қатнашчиси, шу жумладан хорижий инвестициялар иштирокидаги корхона устав сармоясининг миқдорлари ва муассислари (иштирокчилари) улушларининг нисбати.

Эътибор қаратадиган бўлсак, 22-сон бухгалтерия ҳисобининг миллий стандартида асосан хорижий валютада ифодаланган пул маблағлари, дебитор ва кредиторлар, инвестицияларни жорий курслар бўйича узлуксиз акс эттириб бориш назарда тутилган.

Ҳосил бўлган курс фарқи бевосита киритиш йўли билан ёки жамғариш йўли билан молиявий натижаларга ҳисобдан чиқарилади. Бевосита киритиш усулида курс фарқлари юзага келишига қараб молиявий-хўжалик фаолият

натижаларига киритилади. Жамғариш усулида эса курс фарқлари қуйидаги тартибда молиявий-хўжалик фаолият натижаларига киритилади:

- хорижий валютадаги дебиторлик ва кредиторлик қарзлари бўйича - уларни ҳисобдан чиқаришнинг боришига қараб;

- қолган ҳолларда - баланснинг тегишли валюта моддалари билан биргаликда хўжалик операцияларини содир этишнинг боришига қараб.

Курс фарқини киритишнинг қўлланаётган усуллари эркин иқтисодий зона қатнашчисининг ҳисоб сиёсатида акс эттирилади.

Жамғариш усулидан бевосита киритиш усулига ўтаётганда илгари баланснинг валюта моддаларини ҳар ойда қайта баҳолаш натижасида жамғарилган курс фарқлари ҳисоб сиёсати қабул қилинган тақвимий йилнинг охирига қадар ҳар ойда (тенг равишда) эркин иқтисодий зона қатнашчиси молиявий-хўжалик фаолиятининг натижаларига ҳисобдан чиқарилади. Эркин иқтисодий зона қатнашчисининг молиявий натижаларига киритилган ижобий ёки салбий курс фарқи молиявий фаолиятдан олинган даромадлар ёки харажатлар таркибида ҳисобга олинади.

Эркин иқтисодий зона қатнашчиларининг устав фонди (устав капитал)нинг миқдори хорижий валютада белгиланади ва ҳар бир муассис томонидан улушлар киритилиши киритиш пайтидаги Марказий банк курси бўйича амалга оширилади. Эркин иқтисодий зона қатнашчисининг устав фонди (устав капитал)ни шакллантириш чоғида таъсис ҳужжатларини рўйхатдан ўтказиш санаси ва устав фонди (устав капитал)га маблағларни ҳақиқатда киритиш санасидаги Марказий банк курслари ўртасидаги курс фарқи бухгалтерия ҳисобида қўшилган сармоя сифатида акс эттирилади.

Ҳозирги кунда, эркин иқтисодий зоналар қатнашчилари фаолиятида валюта муомалалари ҳисоби билан боғлиқ қуйидаги муаммоли ҳолатлар мавжуд:

1. Эркин иқтисодий зоналардаги корхоналар аксарият хорижий инвестициялар иштирокида ташкил этилган бўлиб, фаолият юритаётган корхоналарнинг молиявий ҳисоботларини чет эллик инвесторларга хорижий валютада ифодалаш орқали даврий тақдим этиш талаб этилади. Аммо, ушбу ҳолат бўйича аниқ тартиб мавжуд эмас;

2. Эркин иқтисодий зоналар қатнашчиларининг устав фонди (капитали)га хорижий инвесторлар томонидан асосий воситалар, номоддий активлар, ўрнатиладиган ускуналар, капитал қўйилмалар ва товар-моддий захиралар улуш сифатида киритилган. Хорижий инвесторлар хорижий валютада киритилган ресурсларни валюта курсларидаги тафовутлар натижасида йўқотишни хоҳлашмайди. Шу сабабдан, инвесторларни ушбу ресурслар тўғрисидаги хорижий валютада ифодаланган даврий ҳисоботлар қизиқтиради. Лекин, хорижий валютада ифодаланган ҳисоботларни тузиш бўйича миллий тартиб белгиланмаган;

3. “Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида”ги Қонунга кўра хўжалик субъектлари қонунчилик талаблари асосида молиявий ҳисоботларнинг халқаро стандартларини қўллаши мумкинлиги, белгиланган. Аммо, молиявий

ҳисоботнинг халқаро стандартлари таркибида валюта муомалаларига оид стандарт мавжуд эмас. Шу билан бирга, эркин иқтисодий зоналар қатнашчилари солиқ идораларига Ўзбекистон Республикаси солиқ қонунчилигига кўра бухгалтерия ҳисоби ва молиявий ҳисоботларни топширишлари белгиланганлиги ўз-ўзидан миллий қонунчилик талабалари асосида ишлаб чиқилган бухгалтерия ҳисобининг миллий стандартларини қўллашни тақозо этади.

“Валюта курсларидаги ўзгаришларнинг таъсирлари” номли 21-сон Бухгалтерия ҳисобининг халқаро стандартига кўра, ушбу стандарт хўжалик субъектининг молиявий ҳисоботларини хорижий валютада тақдим этишга нисбатан қўлланилади. Ушбу стандарт натижавий молиявий ҳисоботларни Молиявий ҳисоботларнинг халқаро стандартларига мувофиқ, деб акс этирилишига нисбатан талабларни белгилайди. Шу талабларни қаноатлантирмайдиган молиявий маълумотларни хорижий валютага ўтказиш бўйича очиб берилиши талаб этиладиган маълумотларни белгилайди.

Ушбу стандарт хорижий валютадаги пул маблағлари охириги курсдан, хорижий валютада бошланғич қиймат бўйича ҳисобланган асосий воситалар, номоддий активлар ва товар-моддий захиралар муомала санасидаги валюта курсидан, хорижий валютадаги ҳаққоний қиймат бўйича ҳисобланган асосий воситалар, номоддий активлар ва товар-моддий захиралар ҳаққоний қиймат баҳоланган санасидаги валюта курсларидан фойдаланган ҳолда бир валютадан бошқа валютага ўтказилади.

Валюта муомалалари ҳисоби бўйича юқорида кўриб ўтилган ҳолатлар бўйича аниқликни таъминлаш мақсадида “Чет эл валютасида ифодаланган активлар ва мажбуриятларнинг ҳисоби” номли 22-сон бухгалтерия ҳисоби миллий стандартини “Валюта курсларидаги ўзгаришларнинг таъсирлари” номли 21-сон бухгалтерия ҳисобининг халқаро стандартига мослаштириш мақсадга мувофиқ.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Каримов И.А. 2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади. – Т.: Ўзбекистон, 2012. – 36 б.;
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 26 октябрдаги “Эркин иқтисодий зоналар фаолиятини фаоллаштириш ва кенгайтиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПФ-4853-сон Фармони;
3. Ўзбекистон Республикасининг “Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида”ги Қонуни. (янги таҳрирда) 2016 йил 13 апрелдаги ЎРҚ-404-сон;
4. Ўзбекистон Республикасининг “Чет эл валютасида ифодаланган активлар ва мажбуриятларнинг ҳисоби” номли 22-сон Бухгалтерия ҳисоби миллий стандарти (Молия вазирининг 2004 йил 23 мартдаги 51-сон буйруғи);
5. Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 5 февралдаги 54-сон қарори билан тасдиқланган “Маҳсулот (ишлар, хизматлар)ни ишлаб чиқариш ва сотиш

харажатларининг таркиби ҳамда молиявий натижаларни шакллантириш тартиби тўғрисида”ги Низом;

6. “Товар-моддий захиралар” номли 4-сон Бухгалтерия ҳисоби миллий стандарти (Молия вазирининг 1998 йил 27 августда 44-сон буйруғи);

7. “Асосий воситалар” номли 5-сон Бухгалтерия ҳисоби миллий стандарти (Молия вазирининг 2003 йил 9 октябрдаги 114-сон буйруғи);

7. “Валюта курсларидаги ўзгаришларнинг таъсирлари” номли 21-сон Бухгалтерия ҳисобининг халқаро стандарти. 2009 йил июнь.